

INFO ZPRAVODAJ

MAGAZÍN INFORMAČNÍHO CENTRA O HLUCHOTĚ FRPSP

ČÍSLO 3

13. ROČNÍK

PODZIM 2005

NOVINOVÉ VÝPLATNÉ

SIGNWRITING - ČÍST A PSÁT ZNAKOVÝ JAZYK

Ještě nedávno neměly znakové jazyky psanou formu. Většina lidí si myslela, že kvůli povaze znakového jazyka, jehož nedílnou součástí je pohyb v prostoru, není možné psanou formu vytvořit. Je pravda, že existuje několik notačních systémů, pomocí kterých lze jednotlivé znaky více či méně přesně zaznamenat na papír. **SignWriting** dnes umožňuje psát ve znakovém jazyce literaturu - knihy, noviny, slovníky. Zrodil se před více než 30ti lety. Zpočátku byl využíván pouze v Dánsku a USA. S rozmachem internetu se rozšířil do celého světa.

TROCHA HISTORIE

Autorka SignWriting, **Valerie Sutton**, se narodila v roce 1951 v New Yorku. Její otec byl lékařem a matka básnířkou a modelkou. Valerie se již od svých patnácti let profesionálně věnovala baletu a brzo si vypracovala systém zápisu tanečních kroků (později známý jako DanceWriting). O sedm let později vydala první publikaci o DanceWriting a byla pozvána aby jej učila členy Dánského královského baletu. V té době, v roce 1974, se o notaci začali zajímat lingvisté znakového jazyka z Univerzity v Kodani a požádali Valerii, aby zpracovala notaci pro také znakový jazyk. Tak se zrodil SignWriting.

Je nutné podotknout, že do této chvíle Valerie nepřišla do styku se znakovým jazykem, vycházela tedy čistě z pohybů znakového jazyka bez ohledu na jejich význam. Ještě v témže roce Valerie založila neziskovou organizaci, aby rozšířila SignWriting mezi neslyšící Američany.

Opravdovým startem SignWritingu bylo vydávání novin SignWriter Newspaper v letech 1981-4, které byly jedny z prvních publikací v SignWriting a výrazně přispěly k jeho zdokonalení. SignWriting se od roku 1982 používá při výuce v dánských školách, od roku 1988 v Norsku. Nyní jej používají uživatelé lidí v 39 zemích světa (země, ve kterých se používá SignWriting, nebo zpracovává jeho národní verze: Austrálie, Saudská Arábie, Belgie, Bolívie, Brazílie, ČR, Dánsko, Finsko, Francie, Kolumbie, Řecko, Španělsko, Irsko, Japonsko, Kanada, Kolumbie, Malajsie, Malta, Mexiko, Německo, Nikaragua, Nizozemí, Jihoafrická republika, USA, Švýcarsko, Tchajwan, Itálie, Polsko, Velká Británie, Quebec; v posledních týdnech se SignWriting začali zabývat také v Katalánsku, Etiopii, Nigérii a Novém Zélandu).

JAK FUNGUJE SIGNWRITING?

Na první pohled může SignWriting vypadat složitě, podobně jako čínské písmo pro ty, kdo ho neznají. Při bližším seznámení je to však velice jednoduchý zápis, který se rychle naučí i děti.

SignWriting je systém grafických symbolů, které umožňují zapsat libovolný znak stejně dobře jako libovolné české slovo latinskou abecedou. Zatímco slova se skládají z hlásek, které jsou reprezentovány jednotlivými písmeny, znaky se skládají z těchto částí: např. z tvarů ruky, místa artikulace, pohybu, kterým je znak produkován, a v mnoha případech i mimiky. Tyto jednotlivé části jsou v SignWriting reprezentované jednotlivými symboly. Každý tvar ruky, každý pohyb má svůj symbol. Jednotlivé symboly jsou vzájemně poskládané podobně jako na fotce ve slovníku. Znaky vypadají jako obrázky, které se dají velice rychle „rozluštit“.

Jednotlivé znaky lze skládat do vět zleva doprava, nebo shora dolů. Druhý způsob je nyní populárnější z toho důvodu, že připomíná prohlížení jednotlivých obrázků filmu. Tímto způsobem je čtení také jednodušší.

K ČEMU JE SIGNWRITING?

I neslyšící lidé, kteří hodně čtou, mají často problémy s jazykem většinové společnosti. Jazyk, ve kterém čtou, často není tím jazykem, kterým myslí. Čtou tedy v cizím jazyce, a to vždy vyžaduje daleko větší námahu než čtení v mateřském jazyce. Stejně tak, pokud si neslyšící dítě nebo dospělý člověk chce něco zapsat, musí k tomu použít jazyk, který se učí a který z tohoto důvodu či z jiných důvodů neovládá úplně dokonale.

SignWriting pomáhá tento problém řešit. V mnoha bilingválních školách pro neslyšící už byl tento systém zaveden do vyučování, a to už od předškolního věku - podobně jako se děti slyšící v tomto věku seznamují s písmeny, neslyšící děti se seznamují se systémem SignWriting. Zpracovávají se speciální slabikáře, ve kterých děti trénují čtení a psaní v SignWritingu. Jazyk většinové společnosti poznávají v jeho psané formě - většina knížek psaných v SignWritingu je do něj přeložena dodatečně.

Chandella lives with her signwriter and two signwriters.

Pohádka o Popelce zapsaná v americkém znakovém jazyce pomocí Signwritingu

Například v Belgii v bilingvální základní škole se děti učí zároveň holandský jazyk a vlámský znakový jazyk. „Dříve jsme měli problémy při výuce ve znakovém jazyce. Děti neměly prostředky k zapamatování látky, kterou se naučily ve znakovém jazyce. Děti samy měly pocit, že znakový jazyk není plnohodnotný jazyk, protože jím nemohou psát, ale přitom v holandštině si mohou zapsat všechno a cokoli přečíst. Nechtěli jsme, aby si zapisovaly látku v holandštině se slovosledem znakového jazyka, proto jsme se začali používat SignWriting“, říká jedna z učitelek Kathleen.

Stefan vyučuje ve škole pro neslyšící v Německu: „Studenti učící se nějaký jazyk, ať už mateřský nebo cizí, mají vždy k dispozici psané texty, slovníky, učebnice, které jim pomáhají se jazyk naučit. Jen u znakového jazyka žádné neměli. Právě proto jsem ve škole zavedl SignWriting, aby studenti mohli ve svém mateřském jazyce psát. Ihned byly znát obrovské pokroky. SignWriting je dobrý nástroj i pro výuku znakového jazyka samotného. Studenti si mohou snadno zapsat nové znaky a pomocí psaných textů se lépe naučit i gramatiku znakového jazyka“.

ZÁVĚREM

Pokud se děti učí číst ve znakovém jazyce a postupně se učí tento jazyk ovládat, zabírá to přibližně tolik času, kolik zabere slyšícímu dítěti naučit se číst v mluveném jazyce. Tyto děti si

pak mohou přečíst a nastudovat podobnou vyučovací látku jako děti slyšící stejného stáří, samozřejmě, pokud byla tato látka přeložena do SignWriting. To by dnes už neměl být zásadní problém. Díky tomu, že SignWriting je už 20 let zpracováván počítačově, existují patřičné programy, které ulehčují překlad např. z angličtiny do ASL zapsané v SignWriting.

Znakové písmo teprve nachází větší množství stoupenců na celém světě, ale už teď je možné předpovídat, že bude mít nezanedbatelný význam i pro organizace neslyšících. Na straně jedné se zesílí u neslyšících lidí vnímání vlastní kultury a jejich hodnot a zároveň umožní toto kulturní bohatství zvětšovat. Na straně druhé pomůže SignWriting zcela jistě přejít na vyšší úroveň vzdělávání neslyšících ve světě, kde už nyní probíhá snaha o rozšíření vzdělávání ve znakovém jazyce.

SIGNWRITING NA INTERNETU

<http://signwriting.org>

- oficiální stránky o SignWriting, obsahující příručky, informační materiály o SignWriting, slovníky 39 znakových jazyků a mnoho dalšího

<http://signwriting.org/europe>

- SignWriting v Evropě

<http://sw.ruce.cz>

- české stránky o SignWriting

<http://signbank.org>

- znakové slovníky a různé nástroje pro práci se SignWriting (např. překladače)

<http://signbank.org/signpuddle/sgn-CZ/>

- znaky ČZJ zapsané pomocí SignWriting

Jan Fikejs

autor je zakladatelem serveru

www.ruce.cz, který přináší informace o světě Neslyšících

Nyní se podíváme na několik znaků podrobněji, ale pozor je zde jeden zásadní rozdíl oproti fotce ve slovníku. Všechny znaky jsou psané z pohledu toho, kdo znaky produkuje. Díváte se tedy vlastníma očima na svoje ruce a svoje tělo.

Znak: ČESKÝ

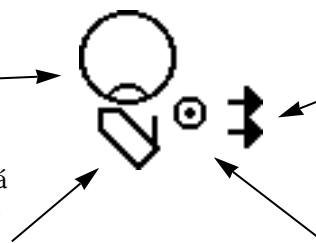
Jednoruční znak

Místo artikulace:

na bradě (ruka začíná pohyb na bradě)

Pravá ruka:

tvář ruky „B1“ (otevřená dlaň, prsty u sebe, palec je odkloněný), symbol ruky je *prázdný*, tzn. dlaň je směrem k tělu

Pohyb:

symbol „dvě černé šipky“ - 2x krátký opakovaný pohyb směrem doprava

symbol „kolečko s tečkou“ - ruka se pohybuje po povrchu, v tomto případě po bradě

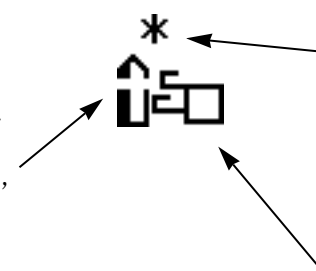
Znak: ZNAK

Dvouruční znak

Místo artikulace: neutrální prostor před tělem

Levá ruka:

tvář ruky „B0“ (prsty u sebe, otevřená dlaň), symbol ruky je z *poloviny vyplněný* (bílá část - dlaň, černá část - hřbet), tzn. dlaň je souběžně s tělem, tedy svisle - a *přerušovaný*, tzn. prsty směřují dopředu od těla

Pohyb:

symbol „hvězdička“ - kontakt: obě ruce se dotknou - pravá ruka prsty do levé dlaně

Pravá ruka:

tvář ruky „VIII“ (pěst, prostředníček, ukazovák skrčené) dlaň směřuje k tělu, prsty doleva

Znak: „JEŠTĚ NE“

Dvouruční znak

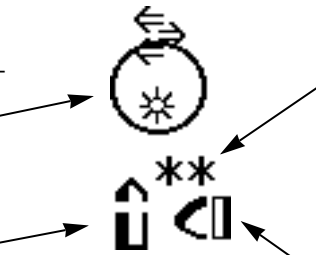
Místo artikulace: neutrální před tělem

Hlava (mimika):

vyjádření záporu - kroucení zleva doprava, ústa jsou našpulená, vyfukuje se vzduch

Levá ruka:

tvář „B0“ (otevřená dlaň, prsty u sebe), dlaň směřuje doprava

Pohyb:

pravá ruka se opakovaně dotýká prsty levé dlaně

Pravá ruka:

natažené prsty, špičky prstů jsou u sebe, prsty směřují do levé dlaně

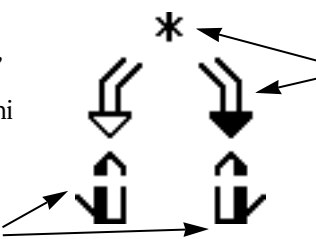
Znak: DŮM

Dvouruční znak

Místo artikulace: neutrální prostor před tělem

Ruce:

tvář „B0“ (natažené prsty, palec odkloněný), ruce jsou otočené dlaněmi k sobě (symbol ruky je z *poloviny vyplněný*), prsty směřují od těla (symboly jsou přerušované)

Pohyb:

symbol „hvězdička“: ruce se dotknou, dále pokračují od sebe dolů; bílá šipka značí pohyb levé ruky, černá šipka pohyb pravé ruky